

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE (FAL)

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

PUDUNGWANA 2018

TATAISO YA HO TSHWAYA

MATSHWAO: 70

Tataiso ena ya ho tshwaya, e na le maqephe a 11.

KAROLO YA A: PALE/NOBELE/NOVELE

POTSO YA 1: MAHLALE A KOPANE LEKWA – DN Katsie

- 1.1 E ne e le sa ho tjheha Mananyetsa. 🌳 (1)
- 1.2 O ne a ipatile ka morung, 🌳 a bala tjhelete. 🌳 (2)
- 1.3 Ka mora ketsahalo eo ho yona Mananyetsa a neng a qeta ho fumana tjhelete 🌳/ho qhekanyetsa mofumahadi, a siya Sekgukguni ka lebitleng/Ke ka mora hore Sekgukguni a tswe ka lebitleng a kene motseng, a botse ka bohlale ka ngaka ya Natala, mme a tsebiswe hore e tsamaile. (1)
- 1.4 O ne a lebelletse hore leraba leo a le tjehileng le tla pitla Mananyetsa na. 🌳🌳 (2)
- 1.5 Ke mophetwa wa tlatsetso hobane mongodi o mo hlahisitse ka ketsahalo e le nngwe feela ka sepheo sa ho hodisa kgohlano. 🌳🌳 (2)
- 1.6 A tsamaellana le tsona ka hore Mananyetsa o tswile Sekgukguni tlase, mme Sekgukguni o etsa maqiti ohle ho fumana tjhelete eo. 🌳🌳/Ha Sekgukguni a lemoha hore o tsuwe fatshe ke Mananyetsa, o etsa malebaleba le mekutu yohle ho fumana mokotla wa tjhelete oo Mananyetsa a balehileng ka wona. (2)
- 1.7
- Tikoloho (sebaka sa diketsahalo le nako) 🌳
  - Baphetwa 🌳
- (2)
- 1.8 Mafosi, Baphetwa bana ba ile ba nka nako pele ba arolelana tjhelete eo ka hoo tlala ha e a ka ya fela hanghang. 🌳🌳 (2)
- 1.9 Ke ketsahalo eo ho yona Sekgukguni a ileng a fumana tjhelete eo a neng a tjehile Mananyetsa ka lebaka la yona kaha re ne re sa lebella hore Mananyetsa a ka siya mokotla wa tjhelete ka lebaka la dieta. 🌳🌳 (2)
- 1.10 Ke dumellana le yona hobane baphetwa bana, Mananyetsa le Sekgukguni ba ne ba tshwana ka bohlale. Sena re se bona kamoo ba neng ba fapanyetsana kateng ka tjhelete eo ya boshodu. 🌳🌳 (2)
- 1.11
- Lewa lena le hlalosa hore bakeng sa bobee boo mophetwa ka mong a bo etsang o tshwanelwa ke kotlo. 🌳 Paleng ena, bobee bo entsweng ke baphetwa bana, Mananyetsa le Sekgukguni ba ho qhekanyetsa mofumahadi, ha bo a fumana kotlo ka hoo e ka re mongodi o kgothaletsa boshodu. 🌳🌳
  - Lewa lena le hlalosa hore botle bo hlola bobee, paleng ena re bona bobee bo hlola botle hobane bobee ba ho qhekanyetsa mofumahadi ha bo fumane kotlo.
- E le nngwe feela.** (3)
- 1.12
- Bohlokwa ba lona ke ho thusa Sekgukguni hore a tsebe ho fumana moya/a se ke a bipetsana nakong eo a ntseng a le ka lebitleng. 🌳
  - Le ne le tlo ba thusa hore ba utlwane nakong eo Mananyetsa a buang le yena ha a ikentse morena Ramoroko.
- E le nngwe feela.** (1)

- 1.13 Tshebedisanommoho eo e susumeditse ke ntwala e bileng teng pakeng tsa Sekgukguni le Mananyetsa ka mora hore ba qhekanyetsane thekising, mme ba lemoha hore ba bohlale ka bobedi. 🌳 (1)
- 1.14 Ditlamorao tse bosula ho mofumahadi kaha a ile a qhekellwa athe ho Mananyetsa le Sekgukguni, e bile tse ntle hobane ba ile ba fumana bokgothokgotho. 🌳 (1)
- 1.15
- Ke ho fumana tjhelete eo le yena a neng a e hloka, a tllile ho tla e batla Foreisetata. 🌳
  - Ke ho utlwa hore leqheka leo Mananyetsa a tlang ka lona le radilwe ka boqhetseke.
- E le nngwe feela.** (1)
- 1.16 Ke ithutile hore pele ho morero o mong le o mong oo motho a kenang ho wona, a itokisetse wona ka botlalo. 🌳🌳
Ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti. (2)
- 1.17
- Re ba totobaletswa e le baphetwa ba meharo, ba maqitolo. 🌳🌳
  - E le batho ba bohlale ba nahanang kapele ho iketsetsa tjhelete ka bolotsana.
- E le nngwe feela, ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti.** (2)
- 1.18 E ne e bidietsa hore baphetwa bana ha ba tshepane ba tla dula ba lwantshana ho ya ho ile. 🌳🌳 (2)
- 1.19 Se re totobaletsa sehlo sa thabo hobane Mananyetsa o bile o ntse a tsheha ha a hlaloesa Sekgukguni ka morero oo wa bona. 🌳🌳 (2)
- 1.20 Ha ho makatse hobane ho hlile ha bonahala le qalong hore ha ba tshepane. 🌳🌳 (2)
- [35]

POTSO YA 2: BOSWEU BA LEHLWA – Sello Moroe

- 2.1 Ke Lerato. 🌳 (1)
- 2.2 Ke hobane o ne a mo kgahlile. 🌳 (1)
- 2.3 O ne a ilo mo fereha. 🌳 (1)
- 2.4
- Mmele wa hae o ne o tletse ho kgahlang/o ne a sa nona haholo kapa hona ho ba mosesane haholo. 🌳
  - O ne a le letheka le lesesane. 🌳
  - Mmele wa hae o ne o bopehile jwalo ka katara.
- Tse pedi feela.** (2)
- 2.5 O ne a le bohlale dithutong tsa hae, mme a dula a itlhomme pele ditlhahlobong. 🌳🌳 (2)
- 2.6 Ke lerato leo a neng a e na le lona ho Lerato. 🌳 (1)
- 2.7 Ka sepheo sa ho hlakisa botle ba sebopeho sa Lerato bo neng bo na le kgohedi e matla. 🌳🌳 (2)

- 2.8 Nnete hobane re bontshwa lehlakore la hae la bobbe/bokgopo ha a lwantshana le Hlomi ba tseka Lerato, mme re boela re bontshwa le leng la ho loka/botle ha a lemoha diphoso tsa hae a bile a kopa tshwarelo ho Hlomi, mme e e ba metswalle. 🌳🌳 (2)
- 2.9 Mongodi o atlehile ho re hlahisetsa boitshwaro ba mophetwa enwa, bo tsamaellana le diketso tsa hae tse kang tsa ho tihakela bahlankana moo ba dulang teng, ho ba tlwaela kapele/ha bonolo le ho ipherehela bona, e leng tse ding tsa dintho tse atisang ho etswa ke batjha. 🌳🌳 (2)
- 2.10
- Tikoloho ya lekeishene eo ba neng ba dula ho yona, ho ne ho haella mabenkele. Sena se bile le seabo kgolong ya kgohlano e dipakeng tsa bona hobane lebenkele leo ho neng ho rekwa ho lona e ne e le labo Tshiu. Ka tsela eo, Hlomi le Tshiu ba ne ba lwana ka mehla ha ba teana lebenkeleng. 🌳🌳
  - Hona tikolohong eo ho ne ho tshwarwa ditlhodisano tsa metjeko, tse ileng tsa hlahisa bokgoni ba Hlomi motjekong, mme sena se ile sa hodisa kgohlano dipakeng tsa hae le Tshiu kaha a ne a mo monela.
- E le nngwe feela, ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti.** (2)
- 2.11 Diketsahalo tsa qotso ena ha di re totoballetse tharollo empa di totobatsa kgolo ya sesosa sa kgohlano ka ho hlahisa thahasello ya Hlomi ho Lerato. E leng yona taba e bakang kgohlano dipakeng tsa Hlomi le Tshiu. 🌳🌳 (2)
- 2.12 Semelo sa Dineo sa bonolo le ho ba le mamello, 🌳 se bile bohlokwa hobane o ile a mamella ho se natswe le ho qhelelwa thoko makgetlo ke Hlomi paleng ena. Leha ho le jwalo, seo ha se a ka sa qephisana lerato la hae ho Hlomi. Qetellong ha ho se ho hlahile se neng se sa lebellwa sa ho timela ha Lerato, Hlomi o ile a tshabela ho Dineo, mme ba nyalana ba phela ka kgotso eo Hlomi a neng a e lebelletse hore yena le Lerato ba tla phela ka yona. 🌳🌳 (3)
- 2.13 Ba ne ba tswa malapeng a bo bona. 🌳 (1)
- 2.14 O ne a sa rate ha Lerato/batho ba nahana hore ba a ratana. 🌳 (1)
- 2.15
- Ke thuto ya hore dintho tseo batho ba di etsetsang mafifing, di a pepeseha ka le leng, mme beng ba tsona ba a tlotloleha. 🌳🌳
  - Ke thuto ya hore diketso tsa bobbe, tsa ho hatakela ditokelo tsa ba bang, di fumana kotlo e di tshwanelang.
  - Ke thuto ya hore ditlhare ha di sebetse kapa ke ntho e mpe hobane di kentse Firi le Mmadito tsietseng.
- E le nngwe feela, mme ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti.** (2)
- 2.16 Ke baithutimmoho le yena. 🌳 (1)
- 2.17 Mosebetsi wa hae wa sekolo o ile wa nyehla. 🌳 (1)
- 2.18 Puisanong eo ya bona Lerato o ile a dumela ho ratana le Hlomi, mme ho tloha tsatsing leo ba iphumana ba se ba ba mmoho dinthong tse ngata. 🌳🌳 (2)
- 2.19 Ke tsa mehla ya sejwalejwale hobane re bona bana ba kena dikolo/Ke tsa mehleng ya kajeno hobane re utlwa ho buuwa ka marato a batjha sekolong. 🌳🌳 (2)

- 2.20 Di mo hlahisa e le motho ya tshepahalang hobane o ile a phethisa thomo ya Hlomi ka botshepehi, a ba a etsa le sesupo sa hore molaetsa o fetile. (2)
- 2.21
- Ho amohelehile hobane o roma eo a mo tshepang ho ya mmuella, mme a tshepa hore o tla mo thusa ho atleha morerong wa hae.
  - Ho amohelehile hobane ha mohlankana a ka hanwa, ya ronngweng o tla fihla a beha ditaba hantle.
- Ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti.** (2)

[35]

POTSO YA 3: SEHLEKEHLEKE SA DEIDRO – VT Masima

- 3.1 Afrikania (1)
- 3.2 Monghadi Khumalo/Mohlophisi wa koranta ya Setjhaba (1)
- 3.3
- Tlhapikepe e bitswang Thakadi, eo e sa leng e nyamela e hapilwe ke mokgatlo wa dinokwane.
  - Mopresidente ya nyametseng wa Bosothonia, Monnafeela, o diatleng tsa tsona dinokwane tseo.
- (2)
- 3.4 Di ne di tseba hore melaetsa ya tsona e tla phatlaletswa setjhaba kapele kaha mophetwa eo e ne e le mohlophisi wa koranta. (1)
- 3.5 Makgolo a mane a dimilijone tsa Diprotea (Diprotea 400 000 000) (1)
- 3.6 Mongodi o kgahlanong le bonokwane hobane o bontsha ka botlalo hore bonokwane ba mofuta ofe kapa ofe ha bo a loka ebile ha bo atlehe kaha letsoho la mmuso le le lelele, mohlala ho na le ketsahalo eo bana ba Phiri ba neng ba batla ho bolaya Chikano ka dithunya ba eme dirobotong ba palame dikoloi tse pedi tse fapaneng. (2)
- 3.7
- Seyalemoya
  - Theleveshene
- (2)
- 3.8 Ya bohlale/ya maqiti hobane o nahanisisa hantle ditsela tse ka sebediswang ho tshwara dinokwane tseo di sa lemohe. (2)
- 3.9 Tharahano hobane re bona mathata a bakwang ke mokgatlo wa dinokwane wa Bana ba Phiri, a eketseha ho feta. (2)
- 3.10 A dumellana le yona ka hore Chikano o ne a itjhebetse botle ba kgarebe eo empa a sa tsebe hore Katriena ke le leng la mahlahana a mokgatlo o kotsi, oo a ntseng a tsomana le wona wa Bana ba Phiri. (2)
- 3.11 Ha e kgolwehe hobane ho thwe dinokwane tseo, di ne di thunya koloi eo Chikano a neng a e kganna ka dithunya tsa othomathiki, ebile di le pela yona haholo. Hape ho thwe ha di tloha moo, koloi eo ya Chikano e ne e hlenhlane ho lekane. Jwale ha ho kgolwehe hore motho o ne a ka tswa a phela ka hara koloi e ranthantsweng jwalo. (2)
- 3.12 Ha ke dumellane le ona hobane seabo sa monamodi paleng ke ho tlisa kgotso dipakeng tsa baphwetwa ba lwantshanang. Ramaqiti yena ha a sebeletse kgotso empa ke yena ya e fehleng, ya e dukang. O kgahlanong le merero ya kgotso, mme ebile o lwantshana le molao le bohle ba ka lehlakoreng la wona. (2)

- 3.13 Sehlekehleke sa tumelo/Sehlekehleke sa Deidro. 🌳 (1)
- 3.14 Ke ho nnetefatsa hore ha ba phonyohe diahelong tseo tsa Bana ba Phiri. 🌳 (1)
- 3.15 Ba ile ba bona motho ya ba hwehlang ba le hodimo helikoptareng, mme ba theoha ho leba ho yena yaba ke ho tshwarwa ha bona/Ba tliile sebakeng seo ka helikoptara. 🌳 (1)
- 3.16 Mphafudi o ile a kwenehela mokgatlo wa Bana ba Phiri, mme a ithaopa ho thusa mapolesa ho qhala mokgatlo oo. 🌳 (1)
- 3.17 Diketsahalo tsa pale ena di dumellana le lebitso la yona hobane diketsahalo tsohle tsa bohlokwa tse kang diqeto, ditaelo le taolo ya mokgatlo wa Bana ba Phiri di ne di etsetswa hona Sehlekehlekeng sa Deidro. Ntle le mona, sehlekehleke sena e ne e le ntlokgolo ya mokgatlo oo. 🌳🌳 (2)
- 3.18 Kgohlano ya ka ntle 🌳 hobane re bona qwaketsano/qhwebeshano e totobetseng ya baphetwa. 🌳 (2)
- 3.19 Kaha tikoloho eo ke sehlekehleke, se hole le motse, moo ho seng bonolo hore batho ba ka fumana thuso ke ka hona boChikano ba sa kang ba kgona ho baleha/thuswa. 🌳🌳 (2)
- 3.20
- Bo re tsebisa hore mokgatlo wa Bana ba Phiri o ne o entse tsohle ho qoba hore o se tshwarwe ka letsatsi le leng. 🌳🌳
  - Bo re tsebisa hore ke mokgatlo wa dinokwane tse nang le bokgoni le boiphihlollo bo boholo ba ho balehela letsoho la mmuso.
- E le nngwe feela.** 🌳🌳 (2)
- 3.21 E amana le lona ka ho nnetefatsa hore ke motho ya phelang ka maqiti 🌳 jwalo ka ha a sebedisitse maqiti ho pata lebokosana la motlakase le dikonopokonopo ka sona ka sepheo sa ho fa batho mohopolo wa hore ke motho ya phelang ka kgotso ka bodumedi ba Krete. 🌳🌳 (3)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 35

KAROLO YA B: TSHWANTSHISO/TERAMA

POTSO YA 4: SEFI – DJ Nkutha le ba bang

- 4.1 Sebata. 🌳 (1)
- 4.2 Maemo a thabo. 🌳 (1)
- 4.3 Kgauta 🌳 le noha. 🌳 (2)
- 4.4 Ke lebaka la hore Tiisetso o pasitse sehlopha sa materiki ka dinaledi. 🌳 (1)
- 4.5 O ile a itlama ka hore o tla mo isa yunivesithing. 🌳 (1)
- 4.6
- Dipalangwang tse kang dibese le ditekesi. 🌳
  - Dintho tsa tlhaho tse kang dinoka. 🌳
  - Meaho e kang dikolo, mabenkele, difeme, matlo le yunivesithi.
- Tse pedi feela, mme ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti tse ikamahantseng le tshwantshiso.** (2)

- 4.7 Ditsela tse ka sebediswang hore tshwantshiso ena e bapalehe sethaleng:
- Ho dipalangwang tse kang dibese le ditekesi ho ka:
    - sebediswa metjhini e nkang medumo ho utlwahatsa modumo wa sepalangwang ka seng. 🌳
    - sebediswa mopheti ho hlalosa ketsahalo eo e amanang le dipalangwang.
  - Ho dintho tsa tlhaho tse kang dinoka ho ka:
    - sebediswa metjhini e nkang medumo ho utlwahatsa modumo wa noka e hwasang. 🌳
    - sebediswa mopheti ho hlalosa ketsahalo eo e amanang le noka eo ho buuwang ka yona.
  - Ho meaho e kang dikolo, mabenkele, difeme, matlo le yunivesithi ho ka:
    - sebediswa dibapadi ho hlalosa meaho eo ketsahalo e etsahallang ho yona.
- Tse pedi feela, mme ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti tse ikamahantseng le tshwantshiso.** (2)
- 4.8
- Ke ketsahalo eo ho yona re bonang ntatae a mo swetsa ka ho kwenehela tshepiso ya ho mo isa yunivesithing, mme ka tsela e jwalo ditoro tsa hae ya e ba lefeela. 🌳🌳
  - Ke ketsahalo ya hore nakong eo ntatae a seng a fetohile e le setlhotlelo a leke ho mmeta.
  - Ntatae o ile a fetoha bothong ba hae, mme a fetoha ramorusu ya ileng a phedisa lelapa labo ha bohloko.
- E le nngwe feela.** (2)
- 4.9
- E dumellana le tsona ka hore re bone Raboditse a kena dipakeng tsa Motaung le Mmatisetso, mme lelapa la bona le qetella le qhalane. 🌳🌳
  - E dumellana le tsona ka hore re bone Mmatshela a kena dipakeng tsa Motaung le Mmatisetso, mme ho senyeha Motaung a lebala ka lelapa.
- E le nngwe feela, mme ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti.** (2)
- 4.10 Maikutlo a ho qeka/ikokobetsa hobane o batla hore moradi a mmontshe seo a se reketsweng ke ntatae. 🌳🌳 (2)
- 4.11 Mongodi o atlehile hobane tshwantshisong ya mofuta ona, diketsahalo di qala di le monate di futhumalletse sebakadi sa sehlooho, mme se bile se hlola kapa se kgona ho laola diphephetso tseo se tjamelaneng le tsona. Pheletsong ya yona, sebakadi sa sehlooho se ratlana ha bohloko, se wetswe ke koduwa eo se hlolehang ho ikinola ho yona. 🌳🌳 (3)
- 4.12 Ke ho re Tiisetso o batla ho ya yunivesithing. 🌳 (1)
- 4.13 Motaung o ile a leka ho beta moradi empa a hloleha. 🌳 (1)
- 4.14
- Baikaketsi 🌳
  - Boruinyana 🌳
- (2)
- 4.15 Motaung o ile a thaba haholo a ba a tlela Tiisetso mpho, a mo tshepisa ho mo romela yunivesithi ha Raboditse a ile a halefela Nkepe a re ke sephoqo sa lefetwa ebile o hlwahlwaela le masiu, a mo otlala le mmae, a ba a re ha a sa kgutlela sekolong a ye difemeng. 🌳🌳 (2)

- 4.16 Ke ketsahalo eo ho yona Motaung a kgaoletsang Nkepe le mmae ba ntse ba seba Tiisetso empa ha Motaung a ba botsa hore ba reng ka moradiae, Mmankepe o mo thetsathetsa feela, mme Motaung o se a kgolwa. Feela rona babadi re tseba bobee boo ba bo reretseng moradiae. 🌲🌲 (2)
- 4.17 E ntlhakisetsa hantle maemo ao Motaung a neng a se a dula a le ho ona, a ho tahwa nako e kgolo le e nyane. 🌲🌲 (2)
- 4.18 Di hanana le mantswe ao ka hore Mmankepe ha a kgaleme moradi ha a bua hampe ka motho e moholo (Motaung) empa o tlatsana le yena bobeng boo. Ka hoo ha a kgaleme ngwana (moradi) a sa le monyane. 🌲🌲 (2)
- 4.19 Tjhe, hobane mosebetsi wa mohlohlletsisi ke ho jala phapano dipakeng tsa molwantshi le molwantshuwa, mme ka tsela e jwalo ebe kgohlano e a tota. Mohlohlletsisi ha a ne a le siyo pakeng tsa Raboditse le Motaung, tshwantshiso ee e ka be e sa fella kamoo e felletseng kateng hobane mapolesa a ka be a sa tla ho tla tshwara Motaung ka leshano leo Mmankepe a le buileng ho monna la hore Motaung o ne a batla ho mmeta. 🌲🌲
Ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti. (2)
- 4.20 Mmankepe
Ke mo ratile hobane o ne a hlokometse lelapa la hae ka hohlehohe le ha a ntse a qabana le monna a sa le ngale. Ke mosadi ya nang le mamello ho tsohle. 🌲🌲
Mmatshale
Ke mo ratile hobane o ne a sa dula feela o ne a ipatletse tsela eo a ka iphedisang ka yona, ya ho ithekisetsa jwala hore a iphumanele se yang ka maleng.
Ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti. (2)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 35

KAROLO YA C: DIPALEKGUTSHWE

POTSO YA 5: PELO E JA SERATI – ME Makhapa le ba bang

- 5.1 **'MOLATO LEBITLENG'**
- 5.1.1 Ke Thapelo 🌲 (1)
- 5.1.2 Ba kopane mabenkeleng ka hara toropo ya Bohlokong. 🌲 (1)
- 5.1.3 A tle a tsebe ho ithekela dijo/O ne a mo utlwetse bohloko. 🌲 (1)
- 5.1.4
- E ne e se e le mantsiboya. 🌲
  - Letsatsi le ne le se le diketse.
  - E ne e se e le shwalane.
- E le nngwe feela.** (1)
- 5.1.5
- Ha ba batle ho kgalemelwa malapeng. 🌲
  - Ba batla ho be sa le ba kopa ditjhelete mebileng.
- E le nngwe feela.** (1)
- 5.1.6
- O kopane le yena a le ditshila ebile a nkga. 🌲
  - O kopane le yena a kakaila ha a tsamaya ke ditlhabela.
- E le nngwe feela.** (1)

- 5.1.7 Ba tshwana ka ho utlwela batho ba bang bohloko, hoba nkgono o ile a mo nka a dula le yena, ha mokganni a ile a mo fa tjelete hore a ithekele dijo. 🌳🌳 (2)
- 5.1.8 Mopheti o ile a utlwa bohloko ha a bona Thapelo a hlokahetse. 🌳 hobane o ne a mo thabetse a bile a batla ho mo etsa ngwana wa hae kaha a bontshitse bohlale ebile a mo rata. 🌳
Ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti. (2)
- 5.1.9 Ke ketsahalo eo ho yona Thapelo a ileng a tholwa ke mopheti, ya ileng a mo fa tlhokomelo, a kgotsofala yaba o hlokahalla moo. 🌳🌳 (2)
- 5.1.10 • E ne e le letshwao le supang hore mmae o ntse a mo rata leha a mo lahlile. 🌳🌳
• E ne e le letshwao le supang hore mmae o lakatsa hore a tholwe ke motho ya tla mo rata jwalo ka kgauta.
E le nngwe feela, mme ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti. (2)
- 5.1.11 Sehlooho sena, 'Molato lebitleng', se dumellana le ditaba tsa palekgutshwe ena hobane mme wa Thapelo o ile a lahla ngwana e sa le lese, a hola ka thata, mme a tholwa ke baditjhaba. Thapelo o ile a hlokahala hoba a tholwe ke lelapa le neng le mo rata, mmae a hlahela mohla lepato la hae. O tsebile ka yena mohla lepato. 🌳🌳 (2)
- 5.1.12 E, ke dintho tse etsahalang hobane re bona bana bana ba dulang mebileng ba ntse ba tsuba dithethefatsi, ba bang ba utswetsa batho dintho tsa bona e le ha ba di rekisa hore ba iphumanele tsona dithethefatsi. 🌳🌳
Ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti. (2)

5.2 'DITHEHEFATSI'

- 5.2.1 O ne a batla ho amoheleha thakeng tsa hae. 🌳 (1)
- 5.2.2 Batswadi ba hae ba ile ba hlokahala. 🌳 (1)
- 5.2.3 • Di etsa hore motho a phele tjhankaneng. 🌳
• Di a bolaya. 🌳
• Di etsa hore motho a tsofale kapele.
Tse pedi feela. (2)
- 5.2.4 Motseng wa Mponeng. 🌳 (1)
- 5.2.5 O etsa hore ke utlwisise hore boWantona ba ne ba kgathetse haholo ba bile ba tshwerwe ke boroko ba sa kgone ho tsepamisa maikutlo a bona ka phaposing ke ho ipolaisa jwala. 🌳🌳 (2)
- 5.2.6 Ba ne ba tshwana ka ho hlokahallwa ke beng ka bona ka nako e tshwanang. 🌳 (1)
- 5.2.7 Sepheo sa mongodi ke ho re hlokomedisa hore tshebediso e mpe ya dithethefatsi e ama hampe maphelo a ba di sebedisang le ba sa di sebediseng. Kahoo, o eletsela babadi ho tsamaela hole le tsona. 🌳🌳
Ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti. (2)

- 5.2.8 Di etsahala mehleng ya kajeno/sejwalejwale hobane 🌳
- mongodi o bua ka tshebediso ya dithethefatsi dikolong. 🌳
  - maqulwana a yang dithaveneng le disesheng.
  - dintwa le dipolayano tsa dipolotiki.
- E le nngwe feela.** (2)
- 5.2.9 E dumellana le bona hobane Salamina o ile a amohela Wantona lekgetlo la bobedi ka mora hore a nyamele, siung boo a kgutlileng ka bona, ke ha a utswa thepa ya ntlo le dijana a ile ho di rekisa hore a tsebe ho reka dithethefatsi. O ile a qetella a hlokahele ke diketso tsa Wantona, jwale ha a tshwanelwa ho llelwa hobane o ikentse. 🌳🌳
- Ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti.** (2)
- 5.2.10 Batho ba kang Wantona ba phelang ka dithethefatsi, 🌳 e ka ba tshitiso setjhabeng hobane ha ba tshepahale, ba a utswa, ba a tlatlapa, ba hlekefetsa batho ka sepheo sa ho iphumanela tjelele ya ho reka dithethefatsi. Ke ka hona setjhaba se sa ba amoheleng. 🌳🌳 (3)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 35

KAROLO YA D: DITHOTHOKISO

POTSO YA 6

6.1 'DITEBOHO' – RM Ramathe

- 6.1.1 Ke nakong eo ba fumantshitsweng thuso, mme dintho di kgutletse madulong/di boetse setlwaeding/ke nakong eo ba fumaneng tseo ba neng ba di hloka/kopa. 🌳 (1)
- 6.1.2 Ke Modimo/Jeso. 🌳 (1)
- 6.1.3
- Ke ho rapela. 🌳
  - Ke ho leboha. 🌳
  - Ke ho itebatsa tsebo ya mathomo.
  - Ke ho itebatsa mohlodi wa thuso.
- Tse pedi feela.** (2)
- 6.1.4 (a) ababcc 🌳 (1)
- (b) E tlamahanya melathohokiso. 🌳🌳 (1)
- 6.1.5 Lentswe 'Ruri' le re totoballetsa maikutlo a ho hlollwa le ho kgathala matla ha sethothokisi. 🌳🌳
- Ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti (2)
- 6.1.6 Mokoka 🌳 le lebelo. 🌳 (2)
- 6.1.7 Phetapheto ya mantswe e tsepameng, 🌳 ho hatella diteboho ho Modimo. 🌳 (2)
- 6.1.8 Ke sonete hobane e ipabola ka kganyetsano ya mehopollo (ho rapela le ho se lebohe ho Modimo). E na le mela e leshome le metso e mene. E kgabile ka raeme. 🌳🌳 (2)

6.1.9 Ka sepheo sa ho hlakisa seo ho buuwang ka sona, mme e nthusa ho bopa setshwantsho sa batho ba entseng diketso tsa bohetene tse ba lebisang diheleng. (3)

6.2 **'BO SE BO FIHLILE' – TJ Mahapa**

6.2.1

- Ha ba sa tsoha diphateng.
- Ba se ba ikopela lefu.
- Ba se ba sala le bana.
- Ba phetela bana ditshomo.
- Ba bua ka bafu.

E le nngwe feela. (1)

6.2.2 Ke hobane ha ba sa na matla. (1)

6.2.3 Ka bafu. (1)

6.2.4 Boloji. (1)

6.2.5 Ho potlakisa morethetho. (2)

6.2.6 Ka sepheo sa ho hatella mohopolo wa ho bua. (2)

6.2.7 Ke ho matlafatsa/hatella mantswa 'tsa bophelo' a tlositsweng tulong ya ona ya tlwaelo. (2)

6.2.8 16/O se o ikopela lefu ho fallela badimong. (1)

6.2.9 Ka sepheo sa ho hatella hore boqheku bo se bo fihlile. (2)

6.2.10 Ke hore motho e mong le e mong a amohele hore ha nako ya botsofadi e se e fihlile, e fihlile. (2)

6.2.11 Boqheku, bohlokwa ba sena ke ho fokotsa mantswa molathothokisong/ho potlakisa morethetho. (3)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA D: 35
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 70